

Рецензії

А. М. Стельмащук

Сучасні науково-навчальні видання з економіки землекористування

Сфера землекористування займає важливе місце в системі забезпечення функціонування територіально-виробничих комплексів. Це те середовище, де реалізуються інтереси не лише економічного характеру, але й політичного, соціального і т. д. В історичному вимірі землекористування існувало вічно, змінювалася лише система земельних відносин, технологічні підходи до обробітку земель тощо.

Нерозвиненість у нашій країні інституту відповідальності та відсутність зваженого системного підходу до процесу проведення земельних реформ стали причиною нехтування природокористувачами екологічного імперативу. Нерішучість і непослідовність у створенні консолідованого громадянського суспільства зумовили ряд порушень інституту власності на природні ресурси. Сьогодні не достатньо уваги приділяється процесам інституціонального забезпечення, формуванню сталого просторового природокористування, не розкрито сутності інституціональних змін у процесі ринкових перетворень природно-ресурсної сфери, не визначено змісту інституціонального

механізму раціонального природокористування в ринкових умовах функціонування економіки, не сформовані методологічні підходи до оцінювання ефективності роботи інституціонального середовища природокористування.

У цьому контексті в монографії «Інститути та інституції аграрного природокористування: регіональний вимір»¹ розкриваються теоретичні та методологічні аспекти інституціонального середовища сталого аграрного природокористування. Аналізуються тенденції використання природних ресурсів аграрної сфери економіки регіону в умовах функціонуючого інституціонального середовища. Розглядаються витoki суперечностей, які порушують функціональну гармонію еколого-економічної системи природокористування, досліджується її інституціональна модель. На цій основі розкриваються провідні напрями раціоналізації інституціонального середовища аграрного природокористування. Саме через поліпшення інституціональної призми взаємовідносин суспільства і природи слід нині розв'язувати питання раціонального використання

© А. М. Стельмащук, 2013.

¹ Павлов В. І. Інститути та інституції аграрного природокористування: регіональний вимір: [монографія] / В. І. Павлов, В. М. Заремба, Ю. Г. Фесіна. – Луцьк: Надтир'я, 2008. – 212 с.

природних ресурсів і забезпечення на цій основі сталого аграрного природокористування на регіональному рівні.

Відаючи належне працям учених, що досліджують аспекти землекористування, слід акцентувати увагу на тому, що нині відсутні системні наукові розробки, присвячені питанням функціонування інституту земельних відносин, недостатньо чітко й зрозуміло детерміновано сутність тріади «раціональне використання – охорона – відтворення», не досить глибоко досліджено стимулюючий механізм відтворення сільськогосподарських земель та не визначено його складових інструментів. Натомість у монографії «Відтворення земельних ресурсів сільськогосподарського використання»² розкриваються теоретичні та методологічні аспекти відтворення земельних ресурсів сільськогосподарського використання. Досліджуються тенденції використання та відтворення земельних ресурсів аграрної сфери економіки регіону. Розглядаються оригінальні підходи до підвищення ефективності відтворення земель з урахуванням необхідності поліпшення фінансово-економічного механізму відтворення земельних ресурсів.

Заключним етапом аграрної реформи в країні є ринкова трансформація земельних відносин. Конкретно перетворення землі – простору в землю – капітал, формування ринку земельних ресурсів. Ринок землі як

важлива складова ринку нерухомості створює нові ніші для вкладання фінансових, інтелектуальних ресурсів, значно розширює можливості кредитно-банківської сфери, сфери інформаційних послуг. У цьому аспекті заслуговує на особливу увагу монографія «Детермінація сільськогосподарських земель на ринку нерухомості»³. Автори дослідили основні тенденції використання земельних ресурсів окремо взятого регіону на фоні національних особливостей аграрного землекористування. Запропоновано важелі та механізми розвитку ринку сільськогосподарських земель. Дослідження акцентоване на економічній та організаційній складових земельного ринку. В монографії вказано на необхідність визнання державного інтересу в створенні цього ринку. Держава зацікавлена формувати та розвивати ринок земель сільськогосподарського призначення з метою отримання ефективного землевласника, здатного вивести сільське господарство в лідери національної економіки та одержати від галузі стабільні надходження до державної казни.

За результатами проведених досліджень автори монографії визначають незворотність участі земельних ресурсів у біологічних циклах відтворення та їх значимість у господарському житті суспільства. Процеси інтенсифікації суспільного виробництва зумовлювали потужне природно-антропогенне навантаження

² Павлов В. І. Відтворення земельних ресурсів сільськогосподарського використання : [монографія] / В. І. Павлов, О. М. Мельник, Ю. Г. Фесіна. – Рівне : НУВГП, 2011. – 204 с.

³ Павлов В. І. Детермінація сільськогосподарських земель на ринку нерухомості [монографія] / В. М. Павлов, В. М. Заремба, Ю. Г. Фесіна, С. М. Мазурик. – Луцьк : Надстир'я, 2006. – 364 с.

на землю, ефекти якого постійно накопичувалися, що й позначилося на нинішньому стані цього ресурсу. Загальний наслідок цієї ситуації проявляється у зниженні якісних показників земельних ресурсів, погіршенні співвідношення між експлуатаційними землями і природними комплексами (луки, пасовища, ліси, водойми), що, своєю чергою, веде до активізації деградаційних процесів не лише земель, що перебувають в експлуатації, але й тих, що функціонують лише в складі природних біоценозів.

З метою вирішення зазначених проблем науковці підготували і видали рецензований навчальний посібник «Економіка землекористування»⁴.

У першому розділі роботи приділено увагу теоретичним основам економіки землекористування, визначальним принципам раціоналізації землекористування, створенню системи його обліково-аналітичного забезпечення. Другий розділ посібника акцентує увагу на необхідності розкриття екологічного чинника в середовищі землекористування. В ньому визначено основні прояви деградації

земельних ресурсів, їх причини та шляхи мінімізації. Розглянуто системи землекористування, обґрунтована необхідність розвитку біологічного землеробства. Третя частина видання звертає увагу на предмет дисципліни, а саме на економічну складову землекористування. Автори розкривають зміст економічної субстанції землекористування, наявні можливості фінансового забезпечення землекористування, підходи та показники до визначення ефективності використання земельних ресурсів.

Таким чином, вищенаведені видання є завершеними науковими дослідженнями, які відповідають за змістом, структурою та оформленням вимогам, що висуваються до наукових видань. Вони мають комплексний та прикладний характер. Результати позначені новизною, мають теоретичне, методологічне та прикладне значення. Результати досліджень становлять інтерес для науковців, педагогічних працівників, аспірантів, студентів вищих навчальних закладів, керівників та спеціалістів підприємницьких структур сфери аграрного землекористування, а також широкого кола читачів.

Надійшло 18.03.2013 р.

⁴ Павлов В. І. Економіка землекористування : [навч. посібник] / В. І. Павлов, О. М. Гарнага, Ю. Г. Фесіна, Т. С. Веремеєнко. – Рівне : НУВГП, 2012. – 188 с.